

УДК 657.47

Овчарик З.Д., к.е.н., доцент

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України

«Ніжинський агротехнічний інститут»

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто особливості організації та проблеми впровадження управлінського обліку в систему економічної інформації агропромислових підприємств, висвітлено шляхи подолання таких проблем при формуванні інформації для відображення стратегії і тактики підприємств в умовах конкуренції.

Ключові слова: управлінський облік, затрати, облікова політика, система рахунків, система бюджетів, економічне управління.

Ovcharyk Z.

ACCOUNTING MANAGEMENT ORGANIZATION IN THE SYSTEM OF THE ECONOMIC INFORMATION OF AGRICULTURAL COMPANIES

The peculiarities of the organization and problems of introduction of accounting management into the system of the economic information of agricultural companies are analyzed, ways to overcome these problems in compiling the information for the reflection of the enterprises' strategy and tactics in a competitive environment are interpreted.

Key words: management accounting, cost, accounting policy, accounts system, budget system, economic management.

Овчарик З.Д.

ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В СИСТЕМЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНФОРМАЦИИ АГРОПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Рассмотрено особенности организации и проблем внедрения управленческого учёта в систему экономической информации агропромышленных предприятий, показано пути решения таких проблем при формировании информации для отображения стратегии и тактики предприятий в условиях конкуренции.

Ключевые слова: управленческий учёт, издержки, учётная политика, система счетов, экономическое управление.

Овчарик З.Д.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Управлінський облік на сучасному етапі функціонування економічних процесів формується на основі поділу загальної системи обліку і вимагає нового осмислення, перебудови та реформування. Тому обґрунтування сутності, принципів, методів, а також розробка системи організації управлінського обліку в економічній діяльності підприємств, особливо агропромислових, набуває дедалі більшого значення і залишається актуальним. Ця нова сфера діяльності все більше зацікавлює управлінців та власників великих підприємств, оскільки для успішного і оперативного керівництва підприємством необхідна інформація для відображення стратегії і тактики підприємств в умовах конкуренції.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідження питань теорії і практики організації системи управлінського обліку в Україні проводять такі науковці як: О.Ф. Вербило [2], Д.Л. Лозинський [3], В.А. Москаленко [4], Л.В. Нападівська [7], М.Ф.Огійчук [8], В.Я. Плаксієнко [1, 8], Л.К. Сук, П.Л. Сук [5], А.М. Турило, Ю.Б. Турило [6], Н.О. Черткова [9] та інші. Проте, поряд із важливими науковими результатами щодо методики і організації управлінського обліку все ще залишаються невирішеними проблеми в основному його практичного використання. Багато вчених – вказують на важливість обліку саме для управління підприємством.

Зокрема Л.К. Сук, П.Л. Сук підкреслюють, що господарська діяльність вимагає управління і контролю, що забезпечується за допомогою обліку [5, с. 23]. На думку М.Ф. Огійчука, задача управлінського обліку – забезпечення посадових осіб інформацією, необхідною для прийняття правильних рішень [8, с. 870]. Плаксієнко В.П. вказує, що управлінський облік є інструментом управління діяльністю підприємства, об'єднуючи практично всі функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень [1, с. 421]. Вербило О.Ф. констатує, що управлінський облік, як самостійний вид формування і використання економічної інформації має право не тільки на своє існування, але і є вкрай необхідним [2, с. 7]. Москаленко В.А. відмічає, що для успішного і оперативного керівництва підприємством необхідна інформація, яка, на жаль, у фінансовому обліку відсутня або ж черговим змінами підтягнута під податкове законодавство. Тому

поступово виникає новий напрямок діяльності фінансових працівників, який являє собою синтез обліку, калькуляції, аналізу та прогнозування [4]. Автор має на увазі саме управлінський облік.

Цілі статті. Метою дослідження є вивчення особливостей організації та проблем впровадження управлінського обліку в систему економічної інформації агропромислових підприємств, висвітлення основних проблем та пошук шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Управлінський облік – це багатогранний процес, який несе цінність, вдосконалює планування, проектування, вимірювання і функціонування систем будь-якої інформації, який направляє дії апарату управління, мотивує поведінку, підтримує діяльність всіх ланок підприємства, необхідних для досягнення стратегічних, тактичних і оперативних цілей організації. Сутність управлінського обліку, його призначення можна назвати «виробництвом» інформації для здійснення ефективного управління. Управлінський облік можна охарактеризувати як інтегруючу систему підготовки заключної інформації і забезпечення нею різних рівнів управління з ціллю ефективного планування, контролю і покращення якості прийнятих рішень.

Багато науковців дають своє поняття управлінський облік, в одних воно ширше, в інших – лаконічне, але найбільш точно відображає зміст управлінського обліку визначення, наведене у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» – це система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством [8, с. 870]. Отже, управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в ринковому середовищі, а саме, забезпечує підприємство ключовою інформацією. Основними об'єктами управлінського обліку є витрати і доходи, які перегруповуються за їх цільовим призначенням (видами продукції, замовленнями, процесами, центрами відповідальності тощо). Система управлінського обліку є ефективною, адже вона дозволяє полегшити досягнення цілей організації з найменшими витратами на створення і функціонування самої системи.

Управлінський облік не обмежений у виборі методів та правил. Його розробляє саме підприємство з урахуванням різних параметрів та чинників. Тому обліковцям необхідно самостійно займатись організацією управлінського обліку в системі економічної інформації того чи іншого підприємства. Слід підтримати точку зору

В.П. Москаленка, який виділяє певні етапи, що необхідні для ведення управлінського обліку в агропромислових підприємствах, а саме: видання і затвердження управлінської облікової політики організації; створення і затвердження пакету внутрішніх організаційних стандартів управлінського обліку; затвердження форм первинних документів та звітності управлінського обліку; затвердження системи рахунків управлінського обліку; створення системи бюджетів сільськогосподарських підприємств; вибір методики контролю над виконанням бюджетів [4].

Зупинимось більш детально на етапі створення системи бюджетів в агропромислових підприємствах. Бюджет представляє собою план, який охоплює всі аспекти господарських операцій на певний період у майбутньому; технологію проведення майбутніх витрат у відповідності з планами майбутніх доходів; кількісне вираження плану, інструмент координації і контролю за його виконанням [1, с. 469].

Вважається, що перші елементи бюджетного управління проявлялися ще в далекому середньовіччі. Відомий дослідник з перспективного планування й прогнозування в сільському господарстві М.Альтерман дійшов висновку, що поняття “кошторис” (бюджет) виходить із камеральної бухгалтерії, що виникла в середньовічній Європі. Таку назву вона отримала через те, що облік вівся в “камерах”, що в перекладі з латинського означає “кімната”. Камеральна бухгалтерія є однією з форм простого рахівництва без застосування подвійного запису. Її сутність зводилася до обліку і витрат коштів у складанні кошторису (бюджету) доходів і витрат. Кожен вид доходів і витрат представляв собою певну статтю і бухгалтер, як господарник, контролював виконання наявного плану-бюджету.

Отже, бюджет – це фінансовий документ, створений до виконання передбачених дій, це прогноз майбутніх фінансових операцій. Бюджет є засобом координації діяльності різних підрозділів підприємства. Він спонукає управлінців окремих ланок будувати свою діяльність, приймаючи до уваги інтереси підприємства в цілому.

Бюджетний цикл складається з наступних етапів:

- планування діяльності підприємства в цілому, а також його структурних підрозділів за участю керівників усіх центрів відповідальності;
- визначення показників, які будуть використані для оцінки діяльності;

- обговорення можливих змін у планах, пов'язаних з новою ситуацією;

- корегування планів з урахуванням запропонованих поправок.

Кошторисами охоплюється виробництво, реалізація, розподіл і фінансування. В кошторисах знаходять відображення витрати на виробництво по всьому підприємству в цілому і його підрозділах, прибутки від всіх видів діяльності, окремих підрозділів, підприємства в цілому [1, с. 470].

В агропромислових підприємствах слід звернути особливу увагу на складання бюджету продажу, бюджету виробництва, бюджету прямих матеріальних витрат, бюджету прямих витрат на оплату праці, бюджету виробничих накладних витрат, бюджету адміністративних витрат, бюджету витрат на збут, бюджету собівартості сільськогосподарської продукції та/ або додаткових біологічних активів, бюджету собівартості реалізованої сільськогосподарської продукції та/або додаткових біологічних активів, бюджетному звіту про фінансові результати та ін.

Слід відмітити, що бюджети розробляють бухгалтери-аналітики спільно з керівниками центрів відповідальності, тому наявність та підготовка висококваліфікованих спеціалістів є необхідним завданням на сьогодні.

Бухгалтер відіграє значну роль на всіх етапах управління [2, с. 9]. У процесі планування діяльності він бере участь у складанні та узгодженні бюджетів, розробці стандартів витрат, надає інформацію про минулі події та складає розрахунки щодо можливих наслідків майбутніх дій.

Висновки. Організація управлінського обліку залежить від системи управління підприємством і передбачає облік необоротних і оборотних активів, зобов'язань, витрат і доходів у процесі постачальницько-заготівельної, виробничої, фінансово-збутової та організаційної діяльності. Важко вести облік без чітко встановлених форм документів та правил, тому підготовка висококваліфікованих спеціалістів з управлінського обліку, які змогли б організувати аналітичну роботу, забезпечити створення та функціонування управлінського обліку, є важливим завданням для агропромислових підприємств.

1. Бухгалтерський облік у сільському господарстві України: Підручник / За заг. ред. В.Я. Плаксінка. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 490 с.

2. Вербило О.Ф. Бухгалтерський облік у менеджменті: зміст та методика навчання. Підручник. Частина друга. Фінансовий облік. / Вербило О.Ф., Кондрицька Т.П., Ярошинський В.М. – К. : НАУ, 2006. – 696 с.
3. Лозинський Д.Л. «Витрати» та «Затрати»: узгодження понять в бухгалтерському обліку // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: економічні науки. — 2009.— №4. —С.55–59.
4. Москаленко В.А. Впровадження управлінського обліку в підприємствах агропромислового комплексу. / В.А. Москаленко // Ефективна економіка. – Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. технол. ун–т, 2013. – №7.
5. Сук Л.К., Сук П.Л. Бухгалтерський облік – II : Навч. посібник для дистанційного навчання / Л.К. Сук, П.Л.Сук. – К.: Університет «Україна», 2005. – 701 с.
6. Турило А. М. Управління витратами підприємства: Навч. Посібник / Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 120 с.
7. Управлінський облік: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / За заг. ред Л. В Нападівської.— К. : Книга, 2004. —544 с.
8. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М.Ф. Огійчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін.. / За ред.. проф.. М.Ф.Огійчука. – 6 –те вид. перероб. і допов. – К.: Алерта, 2011. – 1042 с.
9. Черткова Н.О. Економічне значення витрат промислових підприємств / Н. О. Черткова // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. — 2006. — № 6. — С. 444–447.